

TACTICS

Βελτιώνοντας την ανταπόκριση της
Αστυνομίας και τις διαδικασίες
παρακολούθησης θυμάτων και θυτών
ενδοοικογενειακής βίας

Ενότητα 2 – Καταναγκαστικός έλεγχος

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Συγχρηματοδοτούμενο από το πρόγραμμα CERV Daphne της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
Αριθμός συμφωνητικού 101096908.

δεν είναι ένα είδος βίας, αλλά ένα σύστημα άσκησης βίας με στόχο τον έλεγχο της ζωής του θύματος σε κατάσταση ενδοοικογενειακής βίας

συμβαίνει για **παρατεταμένες χρονικές περιόδους** & μπορεί να έχει **καταστροφικές συνέπειες** στην ψυχική υγεία του θύματος, στην αίσθηση του εαυτού του, στην αίσθηση της αξίας, στην αυτονομία & στο αίσθημα ασφάλειας.

Παρά την επικράτησή του, ο καταναγκαστικός έλεγχος συχνά **παραβλέπεται ή παρεξηγείται**. Ακόμη και τα θύματα **μπορεί να μην αντιλαμβάνονται ότι κακοποιούνται** επειδή δεν υπάρχουν σωματικά σημάδια, & οι δράστες μπορεί να εμφανίζονται εξωτερικά στοργικοί ή ανήσυχοι.

Αυτό καθιστά ζωτικής σημασίας για εμάς να αναπτύξουμε μια βαθύτερη κατανόηση του καταναγκαστικού ελέγχου, να αναγνωρίσουμε τα σημάδια του και να κατανοήσουμε πώς να αντιδράσουμε αποτελεσματικά.

Μαθησιακά αποτελέσματα

1. Κατανόηση της **ενδοοικογενειακής βίας**, των μορφών της - ψυχολογικής και σωματικής - και της χρονικής της διάρκειας.
2. Κατανόηση του **καταναγκαστικού ελέγχου** ως συστήματος άσκησης βίας, των εννοιών, των σημείων & των τακτικών του.
3. Κατανόηση των **επιπτώσεων της βίας** στην ψυχική & σωματική υγεία του θύματος, στις κοινωνικές σχέσεις & σε άλλες πτυχές της ζωής.
4. Κατανόηση της σημασίας της αναγνώρισης του **μοτίβου του καταναγκαστικού ελέγχου**.

Ενδοοικογενειακή βία και οι μορφές της

Ενδοοικογενειακή βία

Όλες οι πράξεις σωματικής, σεξουαλικής, ψυχολογικής ή οικονομικής βίας που συμβαίνουν εντός της οικογένειας ή της οικιακής μονάδας ή μεταξύ πρώην ή νυν συζύγων ή συντρόφων, ανεξάρτητα από το αν ο δράστης μοιράζεται ή έχει μοιραστεί την ίδια κατοικία με το θύμα.

Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης Αρ. 3

(Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών & της ενδοοικογενειακής βίας)

Σωματική βία

Κάθε πράξη που προκαλεί σωματική βλάβη ως αποτέλεσμα παράνομης σωματικής βίας. Η σωματική βία μπορεί να λάβει τη μορφή, μεταξύ άλλων, σοβαρής & ελαφριάς επίθεσης, στέρησης της ελευθερίας & ανθρωποκτονίας.

Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE) (2017)
Glossary of definitions of rape, femicide and intimate partner violence

χτύπημα

σπρώξιμο

Στραγγαλισμός

τσίμπημα

χούφτωμα

περιορισμός

Ή οποιαδήποτε άλλη σωματική πράξη που προκαλεί πόνο ή δυσφορία στο θύμα και είναι ενάντια στη θέλησή του. Μπορεί να υπάρχουν ή να μην υπάρχουν σωματικά ίχνη.

Ψυχολογική βία

Κάθε πράξη που προκαλεί ψυχολογική βλάβη σε ένα άτομο. Η ψυχολογική βία μπορεί να λάβει τη μορφή, για παράδειγμα, εξαναγκασμού, δυσφήμισης, λεκτικής προσβολής ή παρενόχλησης.

Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE) (2017)
Glossary of definitions of rape, femicide and intimate partner violence

Καταναγκαστικός έλεγχος

<https://www.youtube.com/watch?v=36mQFefBylM>

Καταναγκαστικός έλεγχος & τα χαρακτηριστικά του

Κατανοώντας τον καταναγκαστικό έλεγχο

Ο καταναγκαστικός έλεγχος είναι ένα σκόπιμο και **χειριστικό πρότυπο συμπεριφοράς** που έχει σχεδιαστεί για να κυριαρχήσει και να ελέγξει ένα άλλο άτομο, διαμορφώνοντας τις πράξεις και τις αποφάσεις του ώστε να ευθυγραμμιστούν με τις επιθυμίες του δράστη.

Οι **τακτικές εξαναγκασμού** αναφέρονται στη χρήση βίας & απειλών με στόχο να εξαναγκάσουν ή να αποθαρρύνουν ορισμένες αντιδράσεις, ενώ οι **τακτικές ελέγχου** χρησιμοποιούνται για να εξαναγκάσουν το θύμα να υπακούσει, στερώντας του πόρους & υποστήριξη.

Βασικά χαρακτηριστικά του καταναγκαστικού ελέγχου

1

Μοτίβα συμπεριφοράς:
συνεχείς στρατηγικές
εκφοβισμού, απομόνωσης και
ελέγχου του θύματος

2

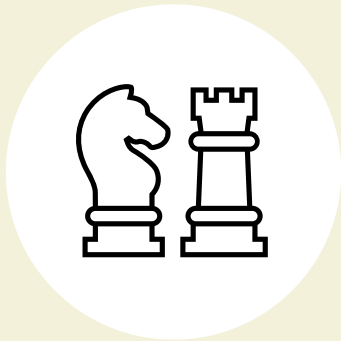
Ψυχολογικός χειρισμός: ενστάλαξη
φόβου, εξάρτησης και αβεβαιότητας
μέσω συναισθηματικής χειραγώγησης
και απειλών

3

Απουσία σωματικών σημαδιών:
χαμηλή ή καθόλου σωματική βία

4

Στενές σχέσεις: στενοί
σύντροφοι, μέλη της
οικογένειας

Τακτικές καταναγκαστικού ελέγχου

Τακτικές καταναγκαστικού ελέγχου

- Ο καταναγκαστικός έλεγχος μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορους τρόπους, κυρίως ως ψυχολογική βία. Δεν είναι πάντα εύκολο να διακρίνει κανείς μεταξύ των διαφόρων τακτικών, καθώς μπορεί να επικαλύπτονται & ο δράστης συνήθως χρησιμοποιεί πολλές διαφορετικές τακτικές ταυτόχρονα.

Χειραγώγηση

Απομόνωση

Εκφοβισμός

Παρακολούθηση & επιτήρηση

Υποβάθμιση

Περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας

Οικονομική
κακοποίηση

Παιδική
κακοποίηση

Σεξουαλικός
εξαναγκασμός

Χειραγώγηση (Gaslighting)

Ψυχολογική χειραγώγηση που κάνει το θύμα να αμφισβητεί την ψυχική του υγεία, τη μνήμη του ή την αίσθηση της πραγματικότητας. Το θύμα μπορεί να είναι μπερδεμένο, ανήσυχο, να έχει προβλήματα αυτοπεποίθησης.

- Κατηγορεί το θύμα για την κακοποίηση ή ισχυρίζεται ότι το θύμα αντιδρά υπερβολικά,
- Αρνείται ότι συνέβησαν περιστατικά κακοποίησης,
- Δημιουργία ψευδών αφηγήσεων για τα γεγονότα,
- Αγνοώντας και υποτιμώντας τα συναισθήματα του θύματος,
- Χρήση αρνητικών στερεοτύπων.

Χειραγώγηση

Απομόνωση

Εκφοβισμός

Παρακολούθηση &
επιτήρηση

Υποβάθμιση

Περιορισμός της προσωπικής
ελευθερίας

Οικονομική
κακοποίηση

Παιδική
κακοποίηση

Σεξουαλικός
εξαναγκασμός

Απομόνωση

Συστηματικός περιορισμός των επαφών του θύματος με φίλους, την οικογένεια καταγωγής ή/και άλλα δίκτυα υποστήριξης με στόχο να καταστεί το θύμα **εξαρτημένο από τον θύτη**.

Συναισθηματική απομόνωση - περιορισμός της δυνατότητας του θύματος να επισκέπτεται ή να επικοινωνεί με φίλους και οικογένεια.

Φυσική απομόνωση - μετακίνηση του θύματος σε απομακρυσμένη τοποθεσία ή περιορισμός της πρόσβασης σε μεταφορικά μέσα, τηλέφωνο ή διαδίκτυο.

Χειραγώγηση

Απομόνωση

Εκφοβισμός

Παρακολούθηση & επιτήρηση

Υποβάθμιση

Περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας

Οικονομική
κακοποίηση

Παιδική
κακοποίηση

Σεξουαλικός
εξαναγκασμός

Εκφοβισμός

Εκφοβισμός με **στόχο** τη δημιουργία φόβου και **υπακοής**. Μπορεί να είναι **σιωπηλός**, όπως χειρονομία ή απειλητικό βλέμμα, ή **λεκτικός**.

- Απειλεί να βλάψει ή να σκοτώσει το θύμα, τα παιδιά ή τα κατοικίδια ζώα,
- Καταστροφή περιουσίας ή επίδειξη όπλων,
- Απειλεί να αποκαλύψει ενοχλητικές ή επιζήμιες πληροφορίες για το θύμα.

Χειραγώγηση

Απομόνωση

Εκφοβισμός

Παρακολούθηση & επιτήρηση

Υποβάθμιση

Περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας

Οικονομική
κακοποίηση

Παιδική
κακοποίηση

Σεξουαλικός
εξαναγκασμός

Παρακολούθηση & επιτήρηση

Συνεχής παρακολούθηση των επικοινωνιών, των κινήσεων και άλλων δραστηριοτήτων του θύματος.

- Έλεγχος του τηλεφώνου του θύματος, της χρήσης του διαδικτύου, του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή/και των λογαριασμών του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης,
- Χρήση GPS εντοπισμού ή/και καμερών παρακολούθησης,
- Επαναλαμβανόμενες ερωτήσεις σχετικά με την τοποθεσία και τις δραστηριότητες του θύματος.

Χειραγώγηση

Απομόνωση

Εκφοβισμός

Παρακολούθηση & Επιτήρηση

Υποβάθμιση

Περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας

Οικονομική κακοποίηση

Παιδική κακοποίηση

Σεξουαλικός εξαναγκασμός

Υποβάθμιση

Υποβάθμιση της αίσθησης αυτοεκτίμησης και/ή της αυτοεκτίμησης ενός ατόμου. Το θύμα μπορεί να αισθάνεται αβοήθητο και ανίκανο να τα βγάλει πέρα χωρίς τον δράστη.

Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει, αλλά δεν περιορίζεται σε:

- συνεχής κριτική,
- μείωση των ικανοτήτων του,
- βρισιές, σαρκαστικό ύφος επικοινωνίας,
- ταπείνωση,
- δημόσιος υποτιμητισμός,
- σύγκριση με άλλους σε αρνητικό πλαίσιο,
- συνεχής επισήμανση των λαθών.

Χειραγώγηση

Απομόνωση

Εκφοβισμός

Παρακολούθηση & Επιτήρηση

Υποβάθμιση

Περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας

Οικονομική κακοποίηση

Παιδική κακοποίηση

Σεξουαλικός εξαναγκασμός

Περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας

Έλεγχος της προσωπικής ελευθερίας του θύματος, περιορίζοντας την ικανότητά του να κάνει ανεξάρτητες επιλογές.

- Ορισμός του τι μπορεί να φορέσει, να φάει, τότε να πλυθεί ή με ποιον μπορεί να συναναστραφεί το θύμα,
- Επιβολή αυστηρών χρονοδιαγραμμάτων και ρουτινών που πρέπει να ακολουθεί το θύμα,
- Τιμωρία του θύματος για εκούσια ανυπακοή ή ανεξαρτησία.

Χειραγώγηση

Απομόνωση

Εκφοβισμός

Παρακολούθηση & Επιτήρηση

Υποβάθμιση

Περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας

Οικονομική
κακοποίηση

Παιδική
κακοποίηση

Σεξουαλικός
εξαναγκασμός

Οικονομική κακοποίηση

Έλεγχος των χρημάτων του θύματος και/ή των υλικών πόρων που ανήκουν στο θύμα με σκοπό **να υποτάξουν το θύμα στον έλεγχό τους**, να εμποδίσουν το θύμα να αποκτήσει χρήματα και να κρατήσουν τα χρήματα του θύματος.

- Αποτροπή πρόσβασης σε τραπεζικούς λογαριασμούς και κάρτες,
- Απαγόρευση του θύματος να εργαστεί ή σαμποτάζ της απασχόλησής του, καθώς και της απόκτησης εκπαίδευσης,
- Απαίτηση αποδείξεων & εξηγήσεων για κάθε δαπάνη.

Χειραγώγηση

Απομόνωση

Εκφοβισμός

Παρακολούθηση &
Επιτήρηση

Υποβάθμιση

Περιορισμός της προσωπικής
ελευθερίας

Οικονομική
κακοποίηση

Παιδική
κακοποίηση

Σεξουαλικός
εξαναγκασμός

Παιδική κακοποίηση

Χρήση των παιδιών ως μέσο εκφοβισμού των γυναικών ή χρησιμοποίηση των παιδιών ως συμμάχων, κατασκόπων και μαρτύρων.

- Εφαρμογή τακτικών εξαναγκαστικού ελέγχου σε παιδιά,
- Σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική κακοποίηση των παιδιών τους προκειμένου να εμφυσήσουν φόβο, εξάρτηση και υπακοή στους συντρόφους τους,

Εκμετάλλευση των παιδιών ως μαρτύρων, συμμάχων και συνεργατών στη χρήση της μητέρας τους,

- Χρήση των παιδιών ως μέσο εκδίκησης κατά τη διάρκεια του διαζυγίου ή του χωρισμού.

Χειραγώγηση

Απομόνωση

Εκφοβισμός

Παρακολούθηση & Επιτήρηση

Υποβάθμιση

Περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας

Οικονομική κακοποίηση

Παιδική κακοποίηση

Σεξουαλικός εξαναγκασμός

Σεξουαλικός εξαναγκασμός

Χρησιμοποιώντας τη σεξουαλική βία ως στρατηγική για να κυβερνήσει τη ζωή της γυναίκας. Ο εξαναγκαστικός χαρακτήρας της κακοποίησης σηματοδοτείται από την **τιμωρητική, εξευτελιστική πρόθεση**, την περιφρόνηση της αξιοπρέπειας ή της αυτονομίας του θύματος. Η συμμόρφωση επιτυγχάνεται με την ενστάλαξη του φόβου να πει κανείς όχι.

- Βιασμός και βίαιος βιασμός,
- Ο βιασμός ως ρουτίνα,
- Ο βιασμός ως τιμωρία,
- Αναπαραγωγικός εξαναγκασμός - αναγκαστική εγκυμοσύνη & έκτρωση,
- Πορνογραφία - χρήση & αναγκαστική συμμετοχή,
- Προσβολές,
- Σεξουαλικός εξευτελισμός,
- Ψυχολογική πίεση για σεξ,
- Άλλες μορφές σεξουαλικής κακοποίησης με πρόθεση χειραγώγησης ή κυριαρχίας.

Χειραγώγηση

Απομόνωση

Εκφοβισμός

Παρακολούθηση & Επιτήρηση

Υποβάθμιση

Περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας

Οικονομική κακοποίηση

Παιδική κακοποίηση

Σεξουαλικός εξαναγκασμός

Ο τροχός της Δύναμης & του ελέγχου

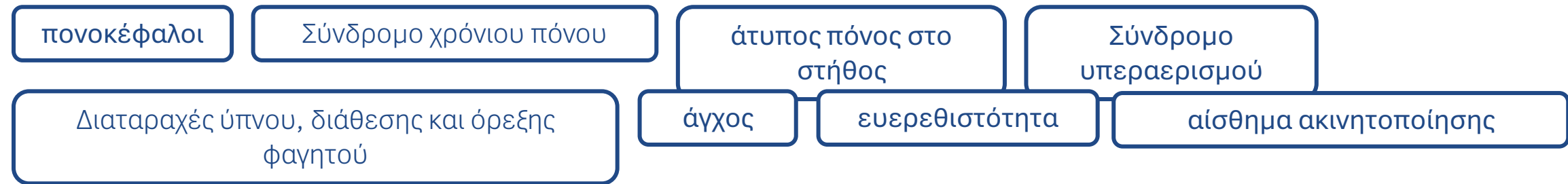
- Πρώτον, πρόκειται για ένα οπτικό βοήθημα για την κατανόηση του καταναγκαστικού ελέγχου.
- Βασίζεται στις εμπειρίες γυναικών που έχουν βιώσει βία. Ανακαλύφθηκε ότι οι τακτικές της βίας είναι καθολικές.
- Το κεντρικό στοιχείο στη χρήση της βίας είναι η δύναμη & ο έλεγχος πάνω στο θύμα.

Πρόγραμμα παρέμβασης για την ενδοοικογενειακή βία

Επιπτώσεις του καταναγκαστικού ελέγχου

Οι τεχνικές εξαναγκαστικού ελέγχου είναι παρόμοιες με αυτές που παρατηρούνται σε καταστάσεις **ομηρίας και απαγωγής**. Τα θύματα εξαναγκαστικού ελέγχου συχνά αναπτύσσουν συμπτώματα που συνάδουν με τα **υψηλά επίπεδα φόβου που συνδέονται με το ψυχικό μαρτύριο**, όπως

Ο χωρισμός δεν τερματίζει απαραίτητα την κακοποίηση, και οι αντιδράσεις των θυμάτων μπορεί να είναι **ενδοτραυματικές** και όχι μετατραυματικές. Το θύμα μπορεί να αισθάνεται ότι δεν είναι τίποτα χωρίς τον θύτη.

Αναγνώριση καταναγκαστικού ελέγχου

Η Λίζα, μια 34χρονη γυναίκα, κάλεσε την αστυνομία αργά ένα βράδυ, αναφέροντας μια φασαρία. Όταν οι αστυνομικοί έφτασαν στο σπίτι της, τους υποδέχτηκε ο σύζυγός της, Τομ, ο οποίος φαινόταν ήρεμος και ψύχραιμος. Εξήγησε ότι η Λίζα «υπερβάλλει» μετά από μια μικρή διαφωνία για τις δουλειές του σπιτιού. Η Λίζα, που στεκόταν σιωπηλά πίσω του, έγνεψε συμφωνώντας, με τα μάτια της χαμηλωμένα.

Το σπίτι ήταν άψογο, αλλά οι αστυνομικοί παρατήρησαν ότι η Λίζα φαινόταν νευρική, αποφεύγοντας την οπτική επαφή & παίζοντας με τα χέρια της. Ο Τομ μίλησε γι' αυτήν καθ' όλη τη διάρκεια της συζήτησης, απορρίπτοντας το περιστατικό ως παρεξήγηση. Διαβεβαίωσε τους αστυνομικούς ότι όλα ήταν υπό έλεγχο.

Καθώς οι αστυνομικοί ρώτησαν τη Λίζα αν ήταν καλά, εκείνη δίστασε πριν πει ήσυχα: «Είμαι καλά». Η φωνή της μόλις που ακουγόταν, και ο Τομ παρενέβη γρήγορα, επαινώντας την για το γεγονός ότι ήταν «καλή σύζυγος». Οι αστυνομικοί παρατήρησαν επίσης ότι η Λίζα φαινόταν αβέβαιη και ανήσυχη κάθε φορά που ο Τομ βρισκόταν κοντά της, και κουνιόταν ελαφρά όταν αυτός κουνιόταν.

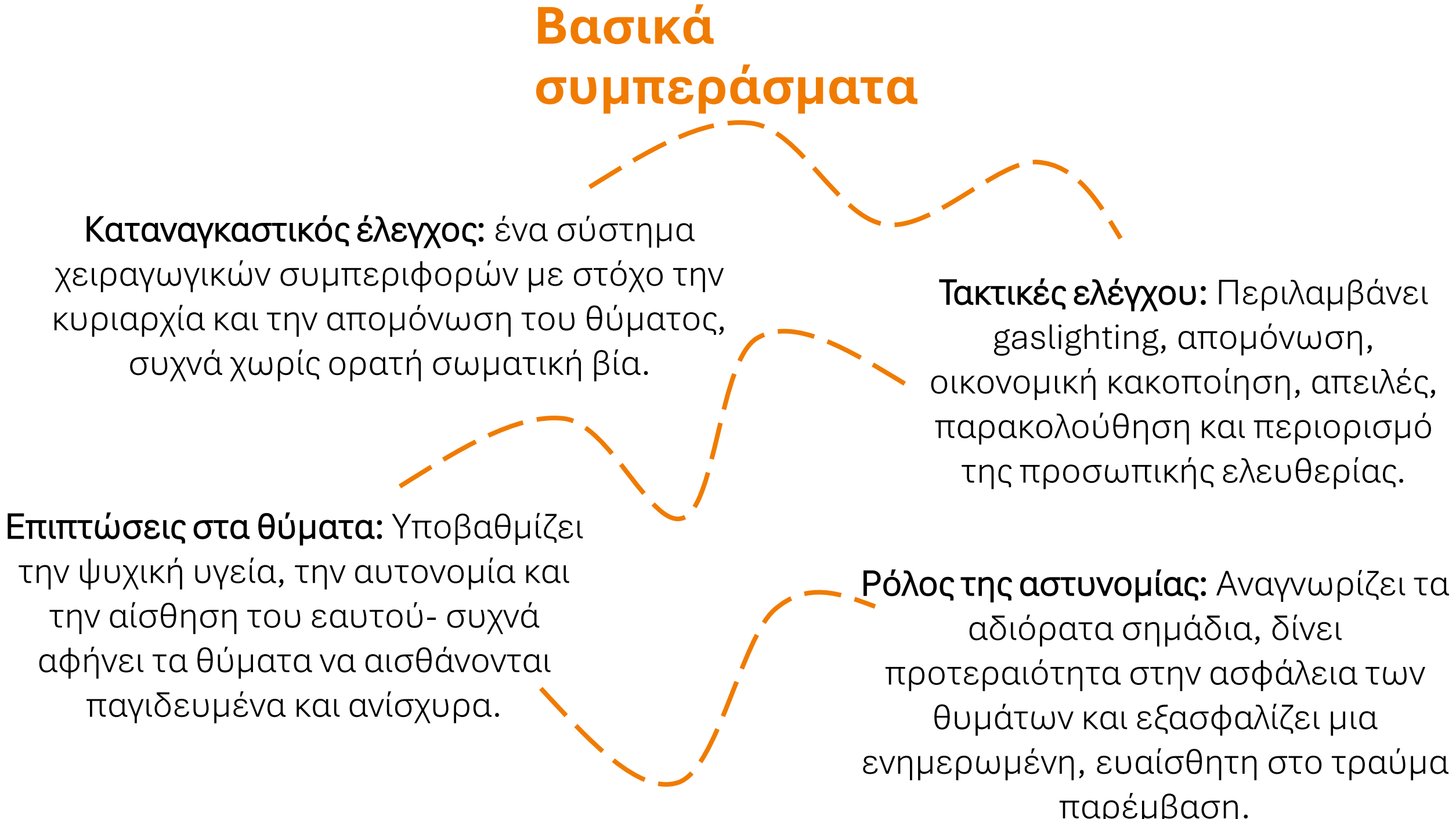
Αναγνώριση καταναγκαστικού ελέγχου

Σε μια κατ' ιδίαν συζήτηση με τους αστυνομικούς, η Λίζα αποκάλυψε ότι δεν της επιτρεπόταν να εργάζεται ή να έχει πρόσβαση στα οικονομικά του σπιτιού. Ο Τομ παρακολουθούσε το τηλέφωνό της, έλεγε τα μηνύματα και τις κλήσεις της και αποφάσιζε ποιον μπορούσε να δει και πότε. Συχνά την υποτιμούσε, λέγοντας ότι ήταν «άχρηστη» χωρίς αυτόν & απειλούσε ότι θα τους έπαιρνε τα παιδιά τους αν ποτέ έφευγε.

Η Λίζα εξήγησε ότι ενώ ο Τομ δεν την είχε βλάψει ποτέ σωματικά, ο συνεχής έλεγχός του σε κάθε πτυχή της ζωής της την έκανε να αισθάνεται παγιδευμένη και ανίσχυρη. Φοβόταν τι θα μπορούσε να συμβεί αν προσπαθούσε να φύγει, αλλά φοβόταν και τις συνέπειες αν έμενε.

Ποιες πτυχές του καταναγκαστικού ελέγχου μπορείτε να εντοπίσετε στην παραπάνω περίπτωση;

Βασικά συμπεράσματα

Καταναγκαστικός έλεγχος: ένα σύστημα χειραγωγικών συμπεριφορών με στόχο την κυριαρχία και την απομόνωση του θύματος, συχνά χωρίς ορατή σωματική βία.

Τακτικές ελέγχου: Περιλαμβάνει gaslighting, απομόνωση, οικονομική κακοποίηση, απειλές, παρακολούθηση και περιορισμό της προσωπικής ελευθερίας.

Επιπτώσεις στα θύματα: Υποβαθμίζει την ψυχική υγεία, την αυτονομία και την αίσθηση του εαυτού- συχνά αφήνει τα θύματα να αισθάνονται παγιδευμένα και ανίσχυρα.

Ρόλος της αστυνομίας: Αναγνωρίζει τα αδιόρατα σημάδια, δίνει προτεραιότητα στην ασφάλεια των θυμάτων και εξασφαλίζει μια ενημερωμένη, ευαίσθητη στο τραύμα παρέμβαση.

Να θυμάστε

- Ο εξαναγκαστικός έλεγχος είναι συχνά **κρυμμένος και εύκολα παραβλέπεται**.
- Η βαθιά **κατανόηση των τακτικών & των προτύπων του** είναι **απαραίτητη** για την αποτελεσματική παρέμβαση.
- Οι συνεργατικές, **πολυ-υπηρεσιακές προσεγγίσεις** είναι κρίσιμες για τη διασφάλιση της ασφάλειας των θυμάτων & την απόδοση ευθυνών στους δράστες.

**Ευχαριστούμε! Ρωτήστε μας για τυχόν
απορίες.**